

**Текст виступу Річарда А. Дейтца, Президента VR Capital Group Ltd.,
перед Тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України з питань
перевірки та оцінки стану АТ «Українська залізниця»**

Пані Голово, члени Комісії,

Дякую за ваше запрошення виступити перед Комісією. Я усвідомлюю важливі обов'язки, які на вас покладено, і дуже поважаю роль законодавчої гілки влади у забезпеченні належних стримувань та противаг у діючій демократії. Я сподіваюся, що моє сьогоднішнє свідчення допоможе вам у вашій роботі.

Спочатку я дам деякі довідкові коментарі для контексту, а потім висвітлю питання, що стосуються України та УЗ.

Я президент і засновник VR Capital Group. Ми — американська інвестиційна компанія, що обслуговує інституційних інвесторів, які головним чином базуються в США. Наші головні офіси знаходяться в Нью-Йорку та Лондоні. Ми є одним з найбільших іноземних інвесторів в Україну, з обсягом інвестицій понад 1 мільярд доларів, і ми інвестуємо в країну вже понад 20 років. Ми віримо в Україну та її народ, і рішуче підтримуємо реформи, спрямовані на підвищення прозорості, демократичної підзвітності та встановлення верховенства права.

Я є громадянином США. Я народився і виріс у Вашингтоні. Закінчив Єльський університет, де вивчав історію та економіку. У 1987 році, після закінчення Єльського університету, я розпочав свою кар'єру в галузі фінансів, працюючи у сфері інвестиційного банкінгу, а саме в Credit Suisse в Нью-Йорку. Станом на 1994 рік я був керуючим директором фірми, і мене запросили перевестися до Москви для розширення бізнесу з торгівлі цінними паперами у пострадянських країнах. Через рік я залишив Credit Suisse та став співзасновником Renaissance Capital, інвестиційного банку, який зараз є досить відомим. Наприкінці 1998 року я залишив Renaissance Capital, щоб заснувати VR Capital Group. З 2013 року я проживаю в Лондоні, де зараз знаходиться основний офіс VR Capital.

Формат, в якому VR Capital управляє інвестиціями наших клієнтів, — це хедж-фонд, який є об'єднаним інструментом, в який інвестують наші численні клієнти, і з якого ми, як інвестиційні менеджери, виконуємо свою інвестиційну програму. Назва нашого хедж-фонду — VR Global Partners, LP. Понад 98% інвесторів у VR Global Partners — це інституційні інвестори із США та Західної Європи. Інвестори лише зі Сполучених Штатів становлять понад 80% наших клієнтів. Інвесторами у наш фонд є університетські та благодійні фонди, пенсійні фонди вчителів та пожежників та багато відомих світових інституційних інвесторів. Саме від їх імені ми інвестували в борг УЗ.

З метою ясності я хотів би однозначно заявити, що ми не управляємо і ніколи не управляли грошима політично значущих осіб в Україні чи будь-якій іншій країні, що розвивається. Наша бізнес-модель не передбачає пошуку таких клієнтів, і наші правила вимагають від нас відмовляти будь-яким таким особам, якщо вони звертаються до нас.

Я зробив попередню заяву, оскільки ми усвідомлюємо, що ми стали об'єктами чорної PR-кампанії в Україні. Ми дуже високо цінуємо свою репутацію і не сприймаємо легковажно, коли сторони намагаються помилково звести на нас наклепи.

Для хедж-фондової галузі є стандартним те, що фонди інкорпорується в юрисдикціях, що є податковими гаванями. VR Global Partners зареєстровано на Кайманових островах, як і тисячі інших хедж-фондів. Якщо ви подивитесь на структуру будь-якого хедж-фонду, що базується в Нью-Йорку, Лондоні чи будь-якому іншому фінансовому центрі, ви фактично без винятку виявите, що цей фонд зареєстрований або на Кайманових, або на Британських Віргінських Островах. У цьому немає нічого незвичайного чи підозрілого. Ми звітуємо перед нашими інвесторами у прозорий, перевірений спосіб та надаємо детальну інформацію про наші прибутки та збитки, щоб наші інвестори могли звітувати про свою частку доходу у власних податкових деклараціях.

Ми працюємо у високорегульованій галузі та, зокрема, працюємо під суворим наглядом та правилами Комісії з цінних паперів і бірж США та Управління з контролю за фінансовою діяльністю Великої Британії. За 22 роки роботи ми отримали бездоганну репутацію.

На щастя, протягом багатьох років ми досягли успіху у своєму бізнесі. Понад 15 разів ми були переможцями на щорічних церемоніях нагород у нашій галузі за успіх у інвестуванні в проблемні борги. Ми добре визнані та маємо повагу наших колег та учасників ринків у світовому масштабі. Про нашу інвестиційну діяльність регулярно повідомляють такі ЗМІ, як Financial Times, Wall Street Journal та Bloomberg News.

Як я вже заявив на початку, ми інвестуємо в Україну вже понад 20 років. Однак саме за останні сім років наша інвестиційна діяльність стала надзвичайно активною. Поштовхом до нашої активізації стала Революція Гідності. Протягом найскладніших періодів 2014 та 2015 років ми не лише продовжували інвестувати в Україну, але прийняли рішення суттєво збільшити свої інвестиції. По суті, це була ставка на характер українського народу і його рішучість визначити новий, повністю демократичний курс і перетворити екзистенційний виклик, з яким стикнулася країна, на унікальну можливість побудувати краще майбутнє. Це була ставка на те, що Україна не приречена бути зануреною у корупцію і мати слабкі

інституції, що можуть бути захоплені олігархами. Це була ставка на те, що європейське майбутнє буде вибором України, і що інвестиції можуть стимулювати економічне зростання та покращення рівня життя.

Одним із способів, якими ми намагалися допомогти в цьому, була співпраця з найбільшими державними компаніями України, щоб допомогти їм реструктуризувати їхні борги під час економічної кризи, що виникла через втрату контролю над територіями в Криму та на Донбасі. У цей період VR Global Partners стала найбільшим власником облігацій Ощадбанку, Укрексімбанку та УЗ. Ми очолювали комітети кредиторів, які вели переговори з усіма цими емітентами про угоди про рефінансування боргу. Я вважаю, що всі сторони діяли дуже відповідально у цих ситуаціях, і успіх цих реструктуризацій допоміг стабілізувати фінансові умови та зберегти доступ українських компаній до капіталу.

Наша інвестиційна діяльність в Україні поширюється не лише на фінансову сферу, а й на реальну економіку. Ми мобілізували понад 500 млн дол. США прямих іноземних інвестицій у сектор відновлюваної енергетики. Ми створили 100%-дочірню компанію Elementum Energy, з управлінською командою у Києві, яка контролює діяльність компанії. Ми побудували 28 станцій сонячної енергетики і нещодавно здали в роботу наш перший вітропарк. Попутно, ці проєкти створили тисячі будівельних робочих місць у регіонах, а також дали високооплачувану постійну роботу для інженерів та технічних команд, а також команди нашої штаб-квартири. У п'ятницю у нас відбудеться урочиста церемонія відкриття Дністровської вітроелектростанції в Одесі. Я запрошую усіх членів комісії приєднатися до нас для того, щоб ви змогли на власні очі побачити трансформаційні інвестиції, які VR зробила в Україні. Ми віримо, що ці інвестиції допомагають зробити Україну енергетично незалежною та зміцнити її демократію.

Дозвольте мені зараз повернутись до питань щодо УЗ.

На початку 2019 року до VR Global Partners разом з іншими інвесторами звернувся «Промінвестбанк» з запрошенням взяти участь в аукціоні з придбання кредитів УЗ. Як ми зрозуміли, банк відчував труднощі з ліквідністю при виконанні зобов'язань перед своїми українськими вкладниками. Сплата за кредитами УЗ була прострочена, і сторони протягом декількох років не могли укласти угоду про реструктуризацію.

З огляду на нашу попередню історію успішної роботи з УЗ щодо реструктуризації її боргу, ми розглядали це як потенційно цікаву операцію і почали проводити належну перевірку. Ми залучили юрисконсультів у США, ЄС та Україні, щоб підтвердити, що придбання кредитів не порушить жодних санкцій проти Росії чи її державних банків.

Ми також спілкувались з вищим керівництвом УЗ, щоб зрозуміти їхню позицію щодо боргу та чи будуть вони конструктивно розглядати нашу покупку боргу. На зустрічах з паном Кравцовим (тоді головою правління) та панамі Юриком та Білаком (тоді членами наглядової ради) компанія підтвердила нам, що вони розглядали кредити Промінвестбанку виключно як комерційне питання і що їхнє бажання полягало у досягненні угоди про реструктуризацію боргу. На цих зустрічах керівництво УЗ прямо сказало мені, що вони будуть сподіватися на конструктивну співпрацю з нами, якщо VR хоче викупити борг. Ми навіть обмінялися думками щодо потенційних комерційних умов реструктуризації.

Ми також втішилися розглядом документації, яка показала, що НБУ дав дозвіл Промінвестбанку на проведення аукціону з продажу боргу. Початкова ціна, яка базувалася на двох незалежних оцінках, включаючи оцінку KPMG, також була затверджена НБУ. Переглянувши документи, ми також наполягли на тому, щоб з боку Промінвестбанку було включено зобов'язання, щоб доходи від продажу жодним чином не перераховувались у Росію.

Якщо коротко, то це був чіткий, відкритий, прозорий та законний процес аукціону. Ми змагались проти одного з найбільших комерційних банків України та іншої американської фінансової компанії. Ми запропонували ціну в 123,5 мільйона доларів, що приблизно на 10 мільйонів доларів перевищувало оцінку, зазначену в звітах про оцінку, і наша заявка стала переможною. Від жодної сторони не було скарг щодо справедливості процесу чи результату.

Відразу після завершення придбання боргу ми запропонували УЗ дружнє врегулювання, в якому передбачили реструктуризацію позик в єврооблігації компанії із значною знижкою до суми вимоги. Ця пропозиція передбачала для УЗ і, відповідно, для українського уряду як акціонера компанії заощадження у понад 110 мільйонів доларів США.

На наш подив, УЗ відмовилась навіть брати участь у переговорах щодо реструктуризації. Натомість вони склали довгий перелік юридичних питань, що постійно розширювався — за їхнім твердженням, ці питання потребували вирішення до обговорення фінансових умов реструктуризації. Чесно кажучи, багато з цих питань були абсолютно безпідставними. Однак ми та наші юристи старанно працювали над вирішенням засторог УЗ. Поки ми надавали відповіді, з боку УЗ піднімалися нові питання, на які ми продовжували добросовісно відповідати.

Врешті-решт нам стало зрозуміло, що УЗ несерйозно ставиться до питання реструктуризації і просто зацікавлена у тому, щоб якомога довше відкласти будь-яке врегулювання. Як кажуть, дії говорять голосніше, ніж слова, і дії УЗ не залишали сумнівів у її справжніх намірах. Компанія повідомила нам, що їй

потрібно найняти сторонніх юристів, які допомагали б їй, але потім відклала цей процес майже на 18 місяців. Багато наших листів не отримали жодної відповіді, а наглядова рада взагалі не відповіла на жоден лист, який ми їм надіслали.

Одразу після того, як ми отримали позики, УЗ попросила призупинити судовий процес, ініційований Промінвестбанком, виходячи з того, що ми досягнемо дружнього врегулювання. Ми наївно погодились на це, лише з'ясувавши, що УЗ сама висунула нові претензії до нас як кредитора.

Не бачачи іншої альтернативи та не маючи добросовісного партнера для переговорів, ми врешті-решт знову розпочали судовий процес, розпочатий Промінвестбанком. Протягом цих справ УЗ використовувала будь-які хитрощі та процесуальні лазівки, щоб затягнути кожен судовий процес.

Ми включилися у ці процеси, оскільки УЗ не залишала нам іншого вибору. До цього часу ми перемогли практично в усіх позовах проти УЗ. І це справедливий результат. УЗ позичила гроші за комерційним кредитним договором і не виконала договір. Ми не вимагали нічого в суді, крім того, на що ми маємо право відповідно до кредитних договорів.

Попри всі спроби УЗ затягнути процес, наші справи врешті-решт пройшли шлях через правову систему, і ми отримали остаточні рішення щодо багатьох наших вимог від Верховного Суду. Будь-яка серйозна компанія, яка програла в кожному випадку і зазнала остаточного, несприятливого рішення Верховного Суду, дотримувалася б цього рішення. Однак УЗ, здається, вважає, себе вище закону і рішень Верховного Суду. (Я повинен трохи зупинитися тут, щоб сказати, що VR завжди була готова реструктуризувати борг, тому немає підстав думати, що УЗ не в змозі виконати рішення Верховного Суду.) По мірі того, як УЗ програвала в судах, сума боргу продовжувала зростати, особливо за рахунок нарахування штрафних санкцій, які є частиною кредитних контрактів.

Те, що зробила УЗ після програшу у Верховному Суді, виходить далеко за рамки простої комерційної суперечки між УЗ і VR. Швидше, її дії ставлять під сумнів фундаментальну прихильність верховенству права в Україні та те, чи є Україна «країною, у яку можна інвестувати». Зокрема, УЗ, як державна компанія під контролем Міністерства інфраструктури, зараз розпочала кампанію залякування проти VR. Ці дії включають:

- Застосування адміністративного ресурсу для блокування рішень Верховного Суду шляхом наступних рішень нижчих інстанцій, що мають на меті зробити рішення Верховного Суду такими, що неможливо виконати.
- Використання кримінальних проваджень у суто комерційній справі

- Наклепницька кампанія, в якій VR хибно визначається як компанія, пов'язана з колишнім керівництвом України, і висловлюється припущення, що реєстрація VR Global Partners на Кайманових островах свідчить про її незрозуміле походження
- Безпідставні зусилля з оскарження комерційного контракту, за яким VR Global Partners придбала кредити у Промінвестбанку, на підставі чого ми можемо передбачити, що компанія знову спробує використати адміністративний ресурс для досягнення несправедливих та незаконних результатів

Щодо цього останнього пункту, дозвольте мені взяти хвилину, щоб пояснити, що відбувається. УЗ стверджує, що кредити залишаються нереструктурованими, оскільки побоюються, що придбання VR цих кредитів є факторинговою операцією. На мій погляд, цей аргумент є димовою завісою, що використовується керівництвом та наглядовою радою УЗ для приховування того факту, що зобов'язання компанії значно зросли внаслідок їхньої неспроможності оперативно реструктуризувати кредити зі знижкою, коли їм була зроблена така пропозиція.

По суті, вони стверджують, що: 1) купівля кредитів була факторинговою операцією, 2) VR не мав права проводити факторингові операції в Україні й 3) якщо вони проведуть реструктуризацію з VR, існує ризик того, що придбання VR кредитів буде визнано незаконним у майбутньому і їм доведеться вдруге сплатити за кредити Промінвестбанку. Жоден із цих аргументів не має жодної ваги.

По-перше, факторингова операція цілком відрізняється від придбання фінансового інструменту. Крім усього іншого, факторинг передбачає надання фінансових послуг. VR не надавала жодних фінансових послуг Промінвестбанку. Ми лише придбали існуючий кредит, який був простроченим. Насправді є нещодавнє рішення Великої палати Верховного Суду України, яка вивчала суть того, що становить факторингову операцію, та чітко диференціювала її від такої операції, як наша, що передбачає придбання простроченого кредиту зі знижкою. Це рішення чітко підтвердило, що сам акт придбання боргу зі знижкою не є операцією факторингу.

Окрім суті операції та чіткого рішення Великої палати, якого повинно бути достатньо, щоб запевнити будь-яку розсудливу людину, що придбання VR кредитів не було факторинговою операцією, простий факт полягає в тому, що українське законодавство в будь-якому випадку не забороняє іноземним інвесторам брати участь у факторингових операціях. А можливість для

іноземного кредитора замінити український банк як кредитора за кредитною операцією конкретно передбачена в нормативних актах НБУ.

Нарешті, Цивільний кодекс України зазначає, що у разі недійсності договору кожна сторона повертає іншій стороні все, що вона отримала в результаті виконання договору. Це означає, що навіть у тому випадку, якщо одного дня у майбутньому викуп VR кредитів у Промінвестбанку буде визнаний недійсним, рішення буде в тому, що банк матиме законне право отримати безпосередньо від VR будь-які суми, отримані VR від УЗ, тоді як VR мала б право повернути собі вартість придбання кредитів. Промінвестбанк не мав би законного права окремо вимагати будь-що від УЗ у випадку визнання придбання кредитів недійсним.

Це було довге пояснення, але воно важливе, оскільки воно безпосередньо торкається того, що сьогодні намагається сказати вам керівництво УЗ. Позиція компанії не має обґрунтування, і це просто рятувальний пліт, до якого вони чіпляються, щоб виправдати, чому вони досі не змогли реструктуризуватися.

Дійсно, у вересні 2019 року і знову в листопаді 2020 року ми надали УЗ письмові пропозиції щодо реструктуризації, які повністю імунізували б компанію від цього цілком штучного ризику. У цих пропозиціях ми запропонували УЗ повну гарантію від будь-яких несприятливих наслідків скасування операції в майбутньому. Характерно, що компанія відмовилася серйозно розглядати ці пропозиції. Пропозиція від листопада 2020 року пропонувала знижку в розмірі 111 мільйонів доларів до суми непогашеної тоді вимоги. УЗ навіть не відповіла на цю пропозицію.

Пан Юрик регулярно повідомляє інвесторам та пресі, що УЗ продовжує конструктивний діалог з ВР щодо реструктуризації, і він сказав вам те саме. Хотілося б сказати вам, що це правда, але, на жаль, наразі діалог не є ні конструктивним, ні серйозним.

Для досягнення врегулювання сторонам потрібно знайти компроміс. За визначенням, компроміс означає, що кожна сторона переглядає ситуацію, включаючи ризики, з якими вона стикається, і аргументи іншої сторони, після чого знаходиться розумна золота середина.

У наших обговореннях з УЗ компанія не пропонує компромісів. Фактично, компанія сказала таке: 1) ми хочемо провести повністю хибне питання факторингу через суди до Верховного Суду; 2) тим часом ми хочемо, щоб ви припинили всі свої юридичні дії проти компанії, включаючи триваючі справи про відсотки та штрафи, 3) якщо ми виграємо, тоді борг повернеться в Промінвестбанк, і ми нічого вам не заплатимо; та 4) якщо ми програємо, ми

виплатимо вам знижку на судові справи, які ми вже програли, і взагалі нічого щодо численних невіршених справ щодо нарахування подальших відсотків та пені.

Це просто несерйозна комерційна позиція. І це породжує для нас багато нових питань. По-перше, враховуючи історію поведінки УЗ у цій справі, ми маємо підстави очікувати, що це не буде кінцем історії — після програшу справи з факторингу, цілком ймовірно, УЗ запропонує ще один підхід, щоб уникнути врегулювання чи примусового виконання. По-друге, слід запитати, що є мотивом зусиль компанії спочатку визнати недійсною покупку VR кредитів? Це була приватна операція між Промінвестбанком та VR. Чи винна УЗ гроші за кредити банку або VR, в принципі, не повинно їх хвилювати. Промінвестбанк не оскаржує продаж, як і будь-яка інша сторона. Тож ми дуже цікавимося, які приховані мотиви має УЗ в ініціюванні цього судового процесу. Бути приватним іноземним інвестором проти державної компанії, яка ігнорує свої контрактні зобов'язання, використовує адміністративний ресурс для пред'явлення кримінальних звинувачень із суто цивільних, комерційних питань, а тепер намагається визнати цілком допустиму операцію недійсною без жодних причин, не є комфортною позицією для нас і це не та позиція, в якій ми очікували чи прагнули опинитися в цій ситуації.

Шановні пані та панове, ми — друзі України та УЗ. Ми самі є великими інвесторами в Україну і закликали наших клієнтів та колег з інших компаній продовжувати інвестувати в країну. Ми не зацікавлені у банкрутстві УЗ, і ми повністю розуміємо її стратегічне значення для України. Ми хочемо бачити процвітаючу, прозору та добре керовану компанію, яка забезпечує вартість своїм акціонерам та українській економіці та поважає свої контракти та фінансові зобов'язання.

Ми розчаровані тим, що сьогодні УЗ опинилася у стані дефолту із заарештованими банківськими рахунками та відсутністю доступу до міжнародних ринків капіталу. Ми розчаровані тим, що її борг продовжує зростати, тоді як керівництво компанії ігнорувало цю проблему. Ми розчаровані тим, що ця ситуація похитнула довіру міжнародних інвесторів до компанії, і що міжнародні інвестори знову вимушені розмірковувати, наскільки Україна прихильна до верховенства права.

Ми готові співпрацювати з УЗ та урядом України, щоб виправити ситуацію та реструктуризувати кредити УЗ шляхом мирного врегулювання. Ми вважаємо, що це найкращий результат для всіх сторін. Однак нам потрібен партнер для цього процесу. Ми закликаємо УЗ добросовісно співпрацювати з нами для досягнення угоди, яка поважатиме комерційні зобов'язання компанії та досягне відповідних компромісів. І ми закликаємо компанію відмовитись від використання адміністративного ресурсу та наклепницької кампанії проти нас.

Я буду радий відповісти на будь-які питання комісії.